viiekümne aasta jooksul 5973 üliõpilasest 1823 põlisest aadlist, 1842 maksuvabast seisusest, 2271 kodaniku- ja ainult 37 talupoja-seisusest. Kuigi mitte arvuliselt enamuses, olid siiski aadlivõsud vähemalt ideoloogiliselt rohkesti tooniandvad. Nende ühiskondlik „kõrgus" oli taoteldavaks ideaaliks tõusikliku kodanluse järeltulijaile. Nii kujunenud ideoloogia mõjus üliõpilasse muidugi kaugendavalt sellest ümbrusest, milles neil linnas tuli elada. Samas suunas mõjus ka rida teisi asjaolusid. Suur osa üliõpilasi tundis end külalistena, võõrastena, kes linna tulnud lühikeseks ajaks lõbusaks ajaviitmiseks, omapäraselt tormisest üliõpilaselust osavõtmiseks, kusjuures nende teaduslikud ja ühiskondlikud huvid vähemalt ülikooli algusjärgul olid hoopis nõrgad ning kahvatud. Eriti oluline oli see, et maksvad seadused olid üliõpilaskonna asetanud eraldatud ning eesõigustatud seisukorda. Ta ei kuulunud hariliku korravalve ja kohtu võimkonda, vaid allus ainult ülikooli asutistele. Viimased aga olid harilikult väga pehmekäelised akadeemilise noorsoo vastu, ja see asjaolu ei jätnud toetamata üliõpilaste kõrget enesearvamist ja suurendamata nende ühiskondlikku eraldumiskalduvust. Üliõpilane muutus enese ja ümbruse silmis mingiks eriliseks, „kõrgemaks" olevuseks, mäherdune vaade iseloomustus omal ajal Tartu üliõpilase kohta naljatoonis esitatud fraasis, et „esimesel kohal seisab Issand Jumal, siis Vene keiser, aga kohe selle järel Tartu buršš". Säärase vaate kajastuseks oli üliõpilasel püüd end „maksma panna". Kuidas seda tehti ja kuidas sel puhul ülitihti riivati ka linna kodanikkonna huvisid, selle kohta annab rikkalikku tunnistust ülikooli kohtu arhiiv ja kaasaegsete memuaarid. Ehkki siin koht pole selle küsimuse juures lähemalt peatuda, ei saa ometi jätta mainimata mõningaid iseloomulisi sündmusi selt alalt. — „Tudengi tükid" algavad Tartu ülikooli kroonikas juba selle algusest peale. Need olid omavolilised sissetungimised kodanikkude korteritesse, akende sissepeksmised, löömingud käsitöölistega jne. Harilikkude „vallatuste" hulgas oli ka niisuguseid, mis olid ulatuvama iseloomuga.

8. XI. 1804. a. algatasid üliõpilased Kivisilla juures löömingu käsitöölistega — sellidega. Kui korra jäluleseadmiseks sõjaväeline patrull kohale kutsuti, sai ka see ühes oma pealikuga haavamiste osaliseks. Ülikooli kohus mõistis selle vahejuhtumuse puhul kaks üliõpilast ainult kaheks päevaks kartserisse. Et selle pehme otsusega Balti kindralkuberner Buxhöwden rahul polnud, ulatus asi tema algatusel keisrini. Et ka kuraator Klinger ülikooli ja üliõpilasi toetas, jäi kuberneri kaebus tagajärjetuks. Üliõpilased aga peksid meeleavalduslikult kodanliste ja sõjaväeliste võimude vastu 30. XI. 1804. a. brigadir Brikenthali korteri aknad sisse, nagu nad seda olid teinud mõni päev varemini raehärra Werneri korteris, ja mõni päev hiljemini veel kord samas ja professor Rosenmülleri korteris.

Distsipliin üliõpilaskonnas langes sedavõrt ja selle all kannatasid ka professorid, nii et kuraator Klinger kirjutas 7. XI. 1811. a. trööstitult rektorile: „. . . professorid, kes ei meeldi üliõpilasile, teeksid kõige paremini, kui nende aknad ei käiks uulile, vaid hoovi." Säärase distsipliinilanguse pinnal sai võimalikuks niisugune sündmus, kui lööming 21. IV. 1815. a., mis oli üliõpilaste algatatud ühe teele ette sattunud linlaste rühmaga Kivisilla juures ja mille tagajärjeks olid paljudel tõsised haavad, kuna üks vene kaupmees saadud vigastuste tagajärjel järgmisel päeval hinge heitis. Vahekord linnaelanikkude ja üliõpilaste vahel läks nii teravaks, et järgmistel päevadel üliõpilasil hädaohtlik oli linnas liikuda, sest et käsitöölised neile keppide ja tuleriistadega kallale tungisid. Üliõpilaste algatatud korratuste tagajärjeks oli viimati keisri käsk 5. IV. 1817. a., mille järele neil

Tartu, lk. 137